

Нисо сурасининг тафсири 1: (1 – 50-оятлар)

**Муаллиф: Бир гуруҳ сара уламолар
тайёрлаган**

Таржимон: Исмоил Муҳаммад Яъқуб

Муҳаррир: Абу Абдуллоҳ Шоший

تفسير سورة النساء 1
- من الآية 1 إلى الآية 50 -
(باللغة الأوزبكية)

تأليف: إعداد نخبة من العلماء

ترجمة: إسماعيل محمد يعقوب

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

هاتف: +966114404900 فاكس: +9661144970126 ص ب: 29465 الرياض: 11457

ISLAMIC PROPAGATION OFFICE IN RABWAH

P.O.BOX 29465 RYADH 11457 TEL: +966 11 4454900 FAX: +966 11 4970126

OFFICERABWAH

Нисо сурасининг 1 – 50-оятлари тафсири «Тафсири Муяссар» китобидан таржима қилинган бўлиб, оятлар маънолари лўнда ва енгил шарҳлаб берилгандир. Ушбу тафсир бир гуруҳ сара уламолар томонидан тайёрланган бўлиб, қуйидаги интизомга риоя қилинган: саҳиҳ маълумотлар муқаддам қўйилган; саҳиҳ ёки қувватли қавлни келтириш билан кифояланилган; тафсир қиларкан Қуръоннинг йўлланмаси ва Ислом шариати мақсадлари очиб берилган; нотаниш калималарни изоҳлаш билан бирга қисқа ва енгил иборалар қўлланилган; Мусхафнинг Мадина босмасининг ҳошияларига сиғадиган даражада тафсир қилинган; заруратсиз ривоятларни келтирмасдан тўғридан-тўғри оят маънолари келтирилган; Ҳафснинг Осимдан қилган ривоятидаги кироатга мувофиқ тафсир қилинган; бошқа тилларга таржима қилинишига қулай қилинган; ҳар бир оят алоҳида тафсир қилинган.

4 - سورة النساء

4. «НИСО» СУРАСИ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا (1)

1. Эй одамлар, Аллоҳдан қўрқинглар, Унинг амру-фармонларини лозим тутинглар, қайтариқларидан тийин-линглар! У сизларни битта жондан, яъни Одам алайҳиссаломдан яратган ва ўша жондан унинг жуфти Ҳаввони яратган ва у икковларидан бутун Ер юзига кўплаб эркагу аёлларни таратган Зотдир. Бир-бирларингиздан Унинг номини ўртага қўйиб сўрайдиган Аллоҳдан қўрқинглар ва Уни кўз ўнгингизда тутинглар, қариндош-уруғлик алоқаларини узишдан сақланинглар! Албатта, Аллоҳ сизларнинг барча ҳолатларингизни кузатиб турувчи Зотдир.

وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ
أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا (2)

2. Етимларга — балоғат ёшига етмасларидан оталари вафот этган ва сизларнинг васийлигингиз (яъни, қарамогингиз) остида бўлган болаларга — балоғат ёшига етганларида ва ўз молларини асраб-авайлашга қодирликни уларда кўрган пайтингизда молларини беринглар, уларнинг яхши навли молларини ўзингизга олиб, ўрнига ўз молларингиздан паст навлисини қўйиб қўйманглар! Молларини ҳийла билан ейиш мақсадида уларнинг молларини ўз молларингизга

аралаштириб юборманглар! Зеро, ким бунга журъат қилса, у жуда катта гуноҳ қилибди.

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُفْسِدُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِمَّنِّي
وَتِلْكَ وَرُبَاعٌ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ
أَذْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا (3)

3. Қўл остиларингизда бўлган етим қизлар хусусида адолат қилолмасликдан, яъни уларга бошқа аёлларга бергандек маҳр бермасликдан кўрксангизлар, уларни тарк қилинглар ва ўзингизга маъқул бўлган бошқа аёлларга иккита, учта, тўрттагача никохланинглар. Агар кўп хотинлар ўртасида адолат қилолмасликдан кўрксангизлар, битта аёлга уйланиш билан, ёки ҳузурингизда бўлган чўрилар билан кифояланинглар. Етим қизлар хусусида, биттадан тўрттагача аёлга уйланиш ёки битта аёлга ё қўл остингиздаги чўриларга чекланиш тўғрисида Мен сизларга шаръий қилиб берган ушбу ҳукм зулм ва тажовуз қилмасликларингизга яқинроқ бўлган ишдир.

وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ نَخْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا
مَرِيئًا (4)

4. Аёлларга маҳрларини вожиб бўлган фазлу-марҳамат ва лозим бўлган фариза, яъни уларнинг ҳақлари сифатида ўзингиз рози бўлиб, кўнгилхушлик билан беринглар! Агар улар ўша маҳрдан бирор нарсани ўзлари рози бўлиб, ихтиёрий равишда сизларга ҳадя қилсалар, уни олаверинглар ва ундан тасарруф қилаверинглар, у сизлар учун ҳалол-поқдир.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا
وَاصْوَهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا (5)

5. Эй валийлар (яъни, хонадон соҳиблари ёки етимларни ўз қарамоғига олган кишилар)! Сизлар пул-молни яхши тасарруф қилолмайдиган ва исроф қилиб юборадиган эркак-аёл ва ёш болаларга қўл остингизда бўлган уларнинг молларини бериб қўймангларки, улар молни ноўрин сарфлаб қўйишади. Бу моллар одамларнинг маиший ҳаёти шу билан барпо бўладиган, тирикчиликлари шу билан ўтадиган нарсадир. Сизлар уларга шу моллардан сарфлаб туринглар ва шундан уларни кийинтиринглар! Уларга яхши гапиринглар, чиройли хулқ билан гўзал муомала қилинглар!

وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ
أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ
وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا (6)

6. Қўл остингизда бўлган етимларни улар ўз молларини тўғри тасарруф қилишга қодир бўлган-бўлмаганини билиш учун текшириб, имтиҳон қилиб туринглар. Қачонки, уларнинг балоғат ёшига етишганини ва динлари борасида салоҳиятга эга бўлишганини билсанглар ва молларини ўзлари асраб-авайлашга қодирликларига ишонсанглар, молларини уларга топширинглар! Уларнинг молларини исроф билан ва сизлардан олиб қўйишларидан илгари еб қолиш мақсадида, шоша-пиша ноўрин жойларга сарфлаш билан тажовуз қилиб қўйманглар! Сизлардан ким бой-бадавлат бўлса, ўзининг мол-давлати билан кифояланиб,

Ўзини пок тутсин ва етимнинг молидан бирор нарса олмасин! Энди, ким камбағал бўлса, зарурат пайтида эҳтиёжи миқдорида олсин. Қачон сизлар уларнинг ўз мол-мулкларини асраб-авайлашга қодир бўлишганини билсангиз ва молларини уларга топширсангиз, энди уларга ўз ҳақлари бўлган моллари тўла етиб борганига кафолат бўлиши ва улар шундан кейин буни инкор қилиб қолмасликлари учун устиларида гувоҳ ҳозир қилингиз! Аллоҳ сизларнинг устингизда гувоҳ экани ва қиладган ҳар бир ишингизни ҳисоб-китоб қилиб турувчи экани сизлар учун кифоядир.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا (7)

7. Хоҳ катта, хоҳ кичик ёшлик бўлган эркаклар учун оналари ва яқин қариндошлари қолдириб кетган молдан озми-кўпми, Аллоҳ азза ва жалла улар учун фарз қилган ва очиқ-равшан белгилаб қўйган ўлчовларда Аллоҳ шаръий қилган насиба (улуш) бордир. Аёллар учун ҳам худди шундайдир.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا (8)

8. Агар мерос тақсимотига маййитнинг меросга ҳақли бўлмаган қариндошлари, етимлар (оталари вафот этиб кетган ёш болалар) ёки мискинлар (умуман мол-давлати бўлмаган камбағаллар) ҳам ҳозир бўлсалар, ўша меросни эгаларига тақсим қилинмай туриб, уларга ҳам шу молдан хайр-эҳсон тариқасида беринглар ва уларга яхши гапириб, чиройли муомала қилинглар!

وَلِيَحْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ
وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً (9)

9. Энди фаразан ўзлари ҳам вафот этиб, ортларидан ёш, заиф фарзандларни қолдириб кетсалар, ўша фарзандларга зулм ёки зоелик етишидан қўрқадиган кишилар энди бошқалар ҳаққидан ҳам қўрқсинлар ва қўллари остида бўлган етимлар ва бошқалар хусусида Аллоҳдан такво қилиб, мудом Аллоҳни кўз олдиларида тутсинлар! Бу эса уларнинг молларини асраб-авайлаш, ўзларини чиройли тарбия қилиш ва уларга етадиган озорларни даф қилиш билан ҳосил бўлади. Ва уларга адолату маъруфга мувофиқ сўзларни айтсинлар!

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ
سَعِيرًا (10)

10. Етимларнинг молларига тажовуз қилиб, уларни ноҳақ олиб ёйдиган кишилар билсинларки, қоринларида қиёмат куни аланга оладиган ўтни емоқдалар. Ва улар яқинда оташ-алангасини ўз баданларида тотадиган дўзахга киражаклар!

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ فَإِنَّ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ
اِثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ
مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَتْهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ
الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ

آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا (11)

11. Аллоҳ таоло фарзандларингиз хусусида сизларга васият қилади ва буюради:

Агар сизлардан бир киши вафот этиб, ўғил-қиз фарзандлар қолдириб кетаётган бўлса ва улардан бошқа вориси бўлмаса, барча мероси ўша фарзандларига бўлиб, бир ўғилга икки қиз улуши миқдорида берилгай.

Агар фақатгина қиз фарзандлар қолдириб кетаётган бўлса ва қизлари икки ва ундан ортиқ бўлса, қолдираётган меросининг учдан иккиси уларгадир.

Агар фақат биргина қиз қолдириб кетаётган бўлса, меросининг ярми унгадир.

Энди маййитнинг ортида хоҳ ўғил, хоҳ қиз, хоҳ битта, хоҳ кўп фарзанд қолаётган бўлса ва ота-онаси ҳам бор бўлса, ота-онасидан ҳар бирига меросининг олтидан биридир.

Агар маййитнинг фарзанди бўлмаса ва фақат ота-онаси меросхўр бўлса, онасига учдан бири, қолгани эса отасига-дир.

Агар маййитнинг икки ва ундан ортиқ ака-ука ёки опа-сингиллари бўлса, у ҳолда меросининг олтидан бири онага, қолгани отагадир. Ака-ука, опа-сингилга мерос йўқдир.

Мероснинг бу тарзда тақсимоли, маййитнинг васияти бор бўлган ҳолда, унинг васиятини молининг учдан биридан ўтмаган ҳолда чиқаргандан кейин ёки унинг зиммасида бўлган қарзини чиқаргандан кейиндир. Меросга ҳақдор бўлган ота-оналарингиз ва фарзандларингиздан қай бирлари сизларга дунё ва охиратингизда кўпроқ фойдаси тегувчи эканлигини билмайсизлар. Шундай экан, уларнинг бирлари-

ни бошқаларидан афзал кўрманг! Ушбу ҳукм Аллоҳ томонидан сизларга фарз қилинган ҳукмдир. Албатта, Аллоҳ ўзининг халқларини яхши билувчи ва уларга шариат қилиб берган нарсаларида ҳикмат соҳиби бўлган Зотдир.

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ يَوْصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ تَوْصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ يُوَصَّى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

حَلِيمٌ (12)

12. Эй эркаклар, хотинларингиз вафот этиб, улардан ўғил-қиз фарзанд қолмаган бўлса, қолдирган меросларининг ярми сизларгадир. Агар ортларидан фарзанд қолдириб кетаётган бўлсалар, қолдирган меросларининг тўртдан бири сизларгадир. Сизлар уларнинг шаръан жоиз васиятларини ижро қилгандан ёки зиммаларида бўлган қарзларини ҳақдорларга адо этгандан сўнг ўша меросни оласизлар. Эй эркаклар, агар ҳозирда мавжуд хотинларингиздан ёки улардан бошқа хотинлардан ўғил ёки қиз фарзандингиз умуман қолмаётган бўлса, сизлар қолдирган мероснинг тўртдан бири хотинларингизга бўлади. Агар сизлардан ўғил ёки қиз фарзанд қолаётган бўлса, хотинларга сиз қолдираётган молнинг саккиздан бири тегади. Юқорида айтилган тўртдан бир ёки саккиздан бир улуш хотинлар ўртасида тенг тақсимланади. Агар қолдираётган аёлингиз фақат битта

бўлса, у холда бу мерос (яъни, тўртдан бир ёки саккиздан бир) тўла уники бўлади. Ушбу мерос сизлар қилаётган жоиз васиятлар ижро этилгандан ёки зиммаларингизда бор бўлган қарзни адо этилгандан сўнг тақсим қилинади. Энди, бир эркак ё аёл киши вафот этса-ю, унинг на фарзанди, на отаси қолаётган бўлса ва унинг она томонидан (онаси бир) ака ёки синглиси бўлса, улардан ҳар бирига меросининг олтидан бири тегади. Агар она томонидан бўлган ака-ука ёки опа-сингиллар бир нечта бўлса, улар барчаси учдан бирда шерик бўладилар ва бу улуш эркак ёки аёлни фарқ этилмасдан улар ўртасида баб-баробар тақсим қилинади. Аллоҳ таоло она томонидан бўлган ака-ука ва опа-сингилларга фарз сифатида белгилаб қўйган бу мерос маййитнинг қарзлари адо этилгандан ва ворисларга зарари тегмайдиган васияти ижро қилингандан сўнг уларга тақсимланади. Роббингиз сизларга фойдали бўлган мана шу амру-фармонларни амр этгай. Аллоҳ ўзининг халқларини ислоҳ қиладиган нарсаларни яхши билувчи ва уларга жазо беришга шошилмайдиган халим Зотдир.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ (13)

13. Аллоҳ таоло етимлар, аёллар ва мерослар хусусида шаръий қилган бу илоҳий ҳукмлар ҳамма нарсани билувчи ва ҳикмат соҳиби бўлган Зот хузуридан эканига далолат қилувчи Аллоҳнинг шариатларидир. Ким Аллоҳнинг Ўз бандаларига машруъ қилган бу ва бошқа ҳукмлари борасида Аллоҳга ва Унинг Пайғамбарига итоат қилса, Аллоҳ уни дарахтлари ва қасрлари кўп бўлган, остиларидан ширин сувли анҳорлар оқиб ётган жаннатларга киритади. Улар бу неъмат-фароғатларда абадий қоладилар, ундан чиқарилмайдилар. Бу эса жуда улкан ва буюк зафардир.

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ
مُّهِينٌ (14)

14. Ким Аллохнинг ҳукмларини инкор қилиш билан ва Аллох бандаларига машруъ қилган нарсаларни ўзгартириш ёки уларга амал қилишни тўхтатиш билан тажовуз қилиб, Аллох ва Расулига осий бўлса, Аллох уни дўзахга киритади ва у дўзахда қолиб кетади, у учун хорловчи азоб бордир.

وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فاسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ
شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا
(15)

15. Хотинларингиздан қай бирлари зино қилса, сизлар — эй ишбошилар ва қозилар — улар устида муслмонлардан адолатли тўртта эр кишини гувоҳ қилингиз. Агар ўша гувоҳлар у хотинларнинг зино қилганига гувоҳлик беришса, у ҳолда уларни то ҳаётлари ўлим билан ниҳоясига етгунича ёки бундан қутулишга Аллох уларга бир йўлни қилгунича уйларида ҳибсда сақлангиз.

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ فَادُّوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا (16)

16. Агар сизлардан икки эркак кишидан ушбу фахш-бузук иш содир бўлса, сизлар ҳар иккисини уриб-сўкиш, яккалаб қўйиш, қаттиқ огоҳлантириш бериш билан таъзир бериб, уларга озор етказинглар! Агар улар ўзларидан содир бўлган бу бузук ишдан тавба қилишса ва солиҳ амаллар

қилиш билан ўзларини тузатишса, уларга озор етказишдан тийилинглр.

Бу ва бундан аввалги оятлардан шу нарса олинадики, эркаклр агар бузуқ иш қилса, уларга озор берилади, аёллар эса, уйларига қамаб қўйилади ва уларга ҳам озор берилади. Қамокнинг ниҳояси ўлим, озорнинг ниҳояси эса тавба ва тузалиш етгуничадир. Бу ҳукм исломнинг аввалида бўлган эди, кейин Аллоҳ ва Расули машруъ қилган бошқа бир ҳукм билан бу мансух бўлган. Аллоҳ ва Расули машруъ қилган кейинги ҳукм — муҳсан эр ва муҳсана аёлни тошбўрон қилиш (озод, балоғатга етган, ақл-хуши жойида бўлиб, саҳиҳ никоҳда жинсий алоқада бўлган эркакка муҳсан, аёлга эса муҳсана дейилади), улардан бошқаларга эса юз дарра урилиш ва бир йил сургун қилиниш ҳукми эди.

Албатта, Аллоҳ таоло тавба қилувчи бандаларининг тавбаларини қабул қилувчи, уларга раҳмли, меҳрибон Зотдир.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ جِهَالَةً ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ
فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا (17)

17. Аллоҳ таоло гуноҳу маъсиятларни фақат жоҳиллик билан қиладиган, яъни ўша гуноҳларнинг келтириб чиқарадиган оқибатларини ҳамда Аллоҳнинг ғазабини олиб келишини билмасдан қиладиган (аслида, гуноҳни хоҳ билиб, хоҳ билмасдан қилган ҳар бир гуноҳкор, гарчи қилган ўша гуноҳининг ҳаром эканлигини билиб туриб қилган бўлса ҳам, шу эътибор билан олганда ўзи жоҳил бўлаверади), кейин ўлим келмасидан туриб, Роббиларига инобат ва тоат-ибодат билан қайтадиган кишиларнинггина тавбаларини қабул қилади. Аллоҳ ўзининг ҳалқларини яхши билувчи, уларнинг ишларини тадбир ва тақдир қилишда ҳикмат соҳиби бўлган Зотдир.

وَلَيْسَتْ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ
إِنِّي تَبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

(18)

18. Тавбанинг қабул бўлиши гуноҳу маъсиятларга муккасидан кетган, то ўлим мастлиги етиб келгунича ҳам Парвардигорларига қайтмайдиган, кўзига ўлим кўринган пайтдагина улардан бири, ана энди мен тавба қилдим, деб айтадиган кишилар учун эмасдир. Шунингдек, Аллоҳ таолонинг бирлигини ҳамда Унинг пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғамбарликларини инкор қилиб, шу ҳолда ўлиб кетган кишиларнинг тавбаси ҳам қабул бўлмайди. Гуноҳларда то ўлим келгунича ҳам маҳкам турадиган ҳамда кофир ҳолда ўладиган кимсаларга Биз аламли азобни ҳозирлаб қўйганмиз.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا
بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَايِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ
كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا (19)

19. Эй иймон келтирган кишилар, оталарингизнинг хотинларини уларнинг мероси қаторида санаб, ўзлари истамаган ҳолда уларга уйланиш, уларни айрим ишлардан ман қилиш, бошқа бировга турмушга узатиб юбориш каби ишлар билан улар хусусида тасарруф қилишингиз сизларга жоиз бўлмайди. Яна, аёлларингизни ёқтирмай қолган пайтингизда, уларга берганингиз маҳр ва шу каби нарсаларнинг баъзисидан воз кечишлари учун уларнинг йўллари-ни тўсиб олишингиз ҳам жоиз бўлмайди. Фақатгина улар зино каби фаҳш ишни қилган бўлсалар, шундагина берган

нарсаларингизни қайтариб олгунингизгача уларни маҳкам тутиб туришларингиз мумкин. Хотинларингиз билан турмушингиз ҳурмат-эҳтиром, меҳр-муҳаббат ҳамда уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини адо этиш асосига қурилган бўлсин. Агар бирор дунёвий сабаб туфайли хотинларингизни ёқтирмай қолган бўлсангиз, шунда ҳам сабр қилинглар! Зеро, сизлар қайсидир бир ишни ёмон кўришингиз, бироқ ўша ишда кўп яхшиликлар бўлиши мумкин.

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِنَّمَا مُبِينًا (20)

20. Агар бир аёлни қўйиб, бошқасига уйланмоқчи бўлсангиз, гарчи талоқ қилишни истаганингиз аёлга жуда кўп молни маҳр қилиб берган бўлсангиз ҳам, улардан бирор нарсани олишингиз ҳалол бўлмайди. Сизлар уни очиқ ёлғон ва бўҳтон билан оласизми?!

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذَنَّ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا (21)

21. Хотинларингизга берган маҳрни қайтариб олишингиз сизларга қандай ҳалол бўлсин? Ахир сизлар жинсий яқинлик орқали бир-бирингиздан фойдалангансиз! Ва улар яхшилик билан олиб туриш ёки чиройли суратда жавобларини бериш маъносида сизлардан қатъий аҳду паймон олганлар.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا (22)

22. Оталарингиз уйланган хотинларга уйланманглар! Магар жоҳилият пайтда ўтган иш бўлса, унда айб қилинмайсизлар. Зеро, ўғиллар ўз оталарининг хотинларига уйланишлари жуда ҳам кабиҳ ва Аллоҳ ёмон кўрадиган жирканч ишдир. Жоҳилият пайтингизда сизлар қилиб юрган ишлар нақадар ёмон йўл ва тутумдир!

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ
وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ
الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ
اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ
أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا (23)

23. Аллоҳ таоло сизларга қуйидаги аёлларни никоҳингизга олишни ҳаром қилди:

Биринчи: Ўз оналарингиз, бунга ота-оналарингиз тарафидан бўлган бувиларингиз ҳам дохил бўлади.

Иккинчи: Қизларингиз, бунга фарзандларнинг қизлари, невара, чевара ва ҳоказо қуйи авлод қизлар барчаси дохил бўлади.

Учинчи: Туғишган (ота-она бир бўлган) опа-сингилларингиз ёки ота бир бўлган ёки она бир бўлган опа-сингилларингиз.

Тўртинчи: Аммаларингиз (оталарингиз ва боболарингизнинг опа-сингиллари).

Бешинчи: Холаларингиз (оналарингиз ва бувиларингизнинг опа-сингиллари).

Олтинчи ва еттинчиси: Ака-укаларингизнинг ҳамда опа-сингилларингизнинг қизлари. Уларнинг болалари ҳам (фарзандларининг қизлари ҳам) шунга дохилдир.

Саккизинчи: Эмизган оналарингиз.

Тўқизинчи: Эмикдош опа-сингилларингиз. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам насаб жиҳатидан кимнинг никоҳи ҳаром бўлса, эмикдошлик жиҳатидан ҳам худди шунинг никоҳи ҳаром эканини баён қилганлар.

Ўнинчи: Хотинларингизнинг оналари (қайноналарингиз), у хотинларингиз билан қовушган бўлинг ёки бўлманг, фарқсиз.

Ўн биринчи: Ўғай қизларингиз (хотинларингизнинг сиздан бошқа эрдан кўрган қизлари), улар кўпинча сизларнинг уйларингизда (қарамоғингизда) бўладилар. Бироқ, қарамоғингизда бўлмасалар ҳам, у қизлар сизларга маҳрам бўлади. Лекин шарти шуки, оналари билан қовушган бўлишингиз керак. Агар оналари билан қовушган бўлмасангиз ёки қовушмасдан туриб, оналарини талоқ қилган бўлсангиз ёки вафот этган бўлсалар, у қизларни никоҳингизга олишингиз сизлар учун гуноҳ эмасдир.

Ўн иккинчиси: Аллоҳ таоло сизларга ўз пушти камарингиздан бўлган ўғилларингизнинг хотинларини ҳам никоҳингизга олишингизни ҳаром қилди. Эмикдошлик тарафидан бўлган ўғилларингиз ҳам ҳукмда шунга қўшилади. Ўғилларингизнинг хотинларига уйланишингиз ҳаромлиги ўша ўғилларингизга никоҳ ақди тузилиши биланоқ ҳосил бўлади. Ўғилларингиз ўша аёлларга хоҳ қовушган бўлсинлар, хоҳ бўлмасинлар, фарқсиз.

Ўн учинчиси: Бир вақтнинг ўзида насаб жиҳатидан ёки эмикдошлик жиҳатидан опа-сингил бўлган икки аёлни

никоҳингизда жамлашингиз ҳам ҳаром бўлди. Магар жоҳилият пайтда сизлардан содир бўлган иш бўлса, бу билан айбланмайсизлар.

Шунингдек, бу оятда келмаган, лекин Суннатда келган ҳукм борки, бир аёл билан унинг аммаси ёки холасини бир вақтда никоҳда жамлаш ҳам жоиз бўлмайди.

Албатта, Аллоҳ таоло гуноҳкорлар тавба қилсалар, тавбаларини қабул қилувчи, кечиримли ҳамда улар зиммасига тоқатлари етмайдиган ишларни юкламайдиган раҳмли Зотдир.

БЕШИНЧИ ЖУЗЪ

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ
لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا
اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا
تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا (24)

24. Эрли (ўзганинг никоҳида бўлган) аёлларни никоҳингизга олишингиз сизларга ҳаром қилинди. Фақат жиҳодларда кўлингизга асира бўлиб тушган аёллар бундан мустасноки, бир ҳайз кўриш билан бачадонлари ҳомиладан пок экани маълум бўлганидан сўнг уларнинг никоҳлари сизлар учун ҳалолдир. Аллоҳ таоло юкорида санаб ўтилган аёлларнинг никоҳлари сизларга ҳаромлигини фарз қилди ва улардан бошқаларнинг никоҳларини сизлар учун ҳалол қилди. Бу ҳалол қилиши шундайки, молларингиз билан ифбат (поклик) талаб қилишингизни, яъни молларингизни маҳр сифатида сарфлаб, ҳаромга тушиб қолишдан сақланиш талабида бўлишни ҳалол қилди. Модомики, ўша аёллардан саҳиҳ (дуруст) никоҳ йўли билан фойдаланар, лаззат ва ҳузур олар экансиз, энди зиммангизга улар учун Аллоҳ фарз қилиб қўйган маҳрларини уларга беринглар. Энди фарз маҳр собит бўлганидан сўнг, маҳрни зиёда қилиш ёки камайтириш каби, аёлларингиз билан ўзаро келишиб олган ишларингизда сизлар учун гуноҳ йўқдир. Албатта, Аллоҳ таоло бандаларининг ишларини яхши билувчи, уларга нисбатан ҳукм ва тадбирларида ҳикмат соҳиби бўлган Зотдир.

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلاً أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا
 مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ قَتِيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ
 مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ
 غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ
 نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ حَثِيئَ الْعَنَتِ مِنْكُمْ وَأَنْ
 تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (25)

25. Ким озод мўмина аёлларнинг маҳрига қодир бўлмаса, у ҳолда мамлук (чўри) бўлган мўмина қизлардан бирортасига уйланиши мумкин. Аллоҳ таоло иймонларингиз ҳақиқатини яхши билувчи Зотдир. Бирингиз бирингиздан, яъни ҳаммангизнинг аслингиз бирдир. Сизлар ўша чўри аёллардан ўзларини ҳаромдан пок сақловчи, ошкор зино билан шуғулланмайдиган ҳамда махфий равишда ўйнашлар тутмайдиганларига аҳлларининг (эгаларининг) розилиги билан уйланинглари ва уларга келишиб олганингиз маҳрларини розилик билан, кўнгилдан чиқариб беринглари. Энди, агар у чўрилар турмушга чиққанларидан сўнг фахш-зино қилиб қўйсалар, уларга озод аёлга бериладиган жазонинг ярми берилади. Чўриларга юқорида айтиб ўтилган кўринишда уйланишга рухсат фақат зинога тушиб қолишдан ўз нафсига хавф қилган ва жинсий қўшилишдан тийилиб туриш оғирлик қилган киши учунгина берилди. Аслида, одам ўзини пок сақлаб, чўриларга уйланишдан тийилиб, сабр қилиб туриши афзал ва яхшироқдир. Аллоҳ таоло гуноҳларингизни кечирувчи ва сизларга меҳрибон Зотдир. Шунинг учун У озод аёлларга уйланишдан ожиз бўлган пайтингизда чўриларга уйланишингизга изн берди.

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (26)

26. Аллоҳ таоло ушбу қонун-қоидалар билан сизларга Ўзининг ҳақ дини ва ҳикматли шариати белгиларини (аломатларини) баён қилиб беришни, сизларни ўзингиздан аввалги пайғамбарлар ва солиҳ зотларнинг ҳалол ва ҳаром борасида тутган йўлларига йўллаб қўйишни ва сизларни тоатларга қайтариб, тавбаларингизни қабул қилишни истайди. Аллоҳ субҳанаҳу бандаларининг ҳолатларини ислоҳ қилувчи нарсаларни яхши билувчи ва бандаларига шариат қилиб ишларида ҳикмат соҳиби бўлган Зотдир.

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا
عَظِيمًا (27)

27. Аллоҳ таоло сизларнинг тавбаларингизни қабул қилишни ва хато-ю гуноҳларингизни кечиритишни истайди. Шаҳватларига ва ҳою-ҳавасларига бўйсунадиган кишилар эса, сизларни диндан бутунлай оғиб кетишларингизни истайдилар.

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا (28)

28. Аллоҳ таоло сизларга тузиб берган шариати билан енгил-қулай қилишни ва оғирлаштирмасликни истайди. Чунки, сизлар заиф яратилгансизлар.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً
عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا (29)

29. Эй Аллоҳ ва Расулига иймон келтирувчи ва Аллоҳнинг шариатига амал қилувчи кишилар, бир-бирингизнинг молингизни ноҳақ ейишингиз сизлар учун ҳалол эмасдир. Магар шариатга мувофиқ ҳолда, ўзаро розилик билан бўлган, ҳалол касб бўлса, шундагина мумкин-дир. Бир-бирингизни ўлдирмангиз ва Аллоҳ ҳаром қилган ишларни ва маъсиятларни қилиш билан ўзингизни ҳалок қилмангиз. Албатта Аллоҳ таоло сизларга буюрган ва сизларни қайтарган ҳар бир нарсада сизлар учун раҳмли, меҳрибон бўлган Зотдир.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

(30)

30. Кимда-ким шариатнинг ҳад-худоудларига тажовуз ва зулм қилган ҳолда ўғрилиқ, талончилик, хиёнаткорлик каби ўзганинг молини ноҳақ ейишдек Аллоҳ қайтарган ишни қилса, яқинда Аллоҳ таоло уни оташ алангасини ўз баданида тотадиган алангали дўзахга киритгай. Ва бу нарса Аллоҳ таолога жуда осондир.

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نَكَفَّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ

مُدْخَلًا كَرِيمًا (31)

31. Эй мўминлар! Агар Аллоҳга ширк келтириш, ота-онага оқ бўлиш, ноҳақ одам ўлдириш ва шу каби катта гуноҳлардан четлансангиз, Биз ундан бошқа кичкина гуноҳларингизни каффорат қиламиз. Ва сизларни улуғ манзилга — жаннатга киритамиз.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبُوا
 وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَ وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمًا (32)

32. Қобилият, ризқ ва шу каби Аллоҳ таоло бирингизни бошқа бирингиздан афзал қилиб, бериб қўйган нарсалар бўлса, ўша нарсаларни сизлар ҳасад билан орзу қилманглар! Аллоҳ таоло эркаклар учун қилган амалларига яраша жазо-ю мукофотдан маълум улушни қилиб қўйди, аёллар учун ҳам ўзлари қилган амалларининг жазо-ю мукофотларидан бир улушни қилди. Сизлар ўзгалар қўлида бўлган нарсаларни орзу қилиш ўрнига, саховатли ва мўл-кўл ато этувчи Зот бўлмиш Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан Ўз фазлидан сизларга ҳам беришини сўранглар. Албатта, Аллоҳ таоло ҳар бир нарсани яхши билувчи Зот. У бандаларига яхшиликларни тақсим қиларкан, улар учун нима яхши ва салоҳиятли эканини Ўзи яхши билади.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ
 فَأَتَوْهُمْ نَصِيبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا (33)

33. Сизлардан ҳар бирингиз учун ота-она ва қариндошлар қолдириб кетган нарсалардан мерос оладиган меросхўрларни қилиб қўйдик. Ўзаро ёрдам бериш ёки меросдан бирор нарсани бериш ҳақида қатъий қасамлар билан аҳд-битим қилган кишиларингиз бўлса, уларга ўша белгиланган нарсани беринглар. (Бу тарзда ўзаро аҳду паймон билан мерос берилиши Исломнинг аввалида бўлган эди, сўнг мерос оятлари нозил бўлиши билан унинг ҳукми кўтарилди.) Албатта Аллоҳ таоло қилаётган ҳар бир ишингиздан

хабардор ва гувоҳ бўлган Зотдир, У сизларга қилган ишларингизнинг муносиб жазо-ю мукофотларини бергай.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ
أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي تَخَافُونَ
نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنِ اطَّعْنَكُمْ فَلَا
تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا (34)

34. Эркаклар Аллоҳ таоло уларга ато этиб қўйган раҳбарлик ва афзал қилинганлик хусусиятлари, шунингдек махр ва нафақаларни бериб турганликлари туфайли аёлларга йўл-йўриқ кўрсатиш ва уларни ўз қарамоқларида сақлаб, муҳофаза қилиб туриш вазифасида раҳбардирлар. Аллоҳнинг шариатида устувор турадиган солиҳа аёллар эса Аллоҳга ва ўз эрларига итоат қилувчи, эрлари билмаган (яъни, уларнинг назаридан четда бўлган) ҳолатда ҳам ўзларига омонат қўйилган нарсаларни Аллоҳнинг тавфики ва сақлаши билан асраб-авайловчи аёллардир. Улар ичидан итоатингизга бўйин товли қилишларидан кўрққанингиз аёлларга сизлар яхши сўзлар билан насиҳат қилинглр. Агар яхши сўз фойда бермаса, у ҳолда ётоқда уларни тарк қилинглр ва уларга яқинлашманглр. Агар ётоқда тарк қилишнинг ҳам таъсири бўлмаса, у ҳолда зиён-заҳмат етказмайдиган қилиб уринглр. Итоат қилсалар, уларга зулм қилишдан ҳазир бўлинглар! Албатта, олий ва буюк Аллоҳ уларнинг валийсидир ва У аёлларга зулму тажовуз қилган кимсалардан интиком олувчи Зотдир.

وَإِن خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا
إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا (35)

35. Эй эр-хотиннинг валийлари (хонадон катталари), агар сизлар эр-хотин ўртасида уларнинг ажрашиб кетишларига олиб борадиган келишмовчиликни билсангиз, уларнинг ишларини ўрганиб, ҳар иккиси учун манфаатли бўлган ҳукм чиқаришлари учун эр хонадонидан битта, аёл хонадонидан битта адолатли кишини ҳакам сифатида улар ҳузурига юборинглар! Ушбу ҳакамларнинг ўртани тузатишга бўлган рағбатлари ва бунинг учун яхши услубни ишга солишлари сабабли Аллоҳ таоло эр-хотин ўртасига иттифоқликни солгай. Албатта, Аллоҳ таоло билувчи Зотдир, бандаларининг ишларидан бирортаси ҳам Унга махфий қолмайди. Ва У бандаларининг дилларида яширин бўлган сирларидан-да хабардор Зотдир.

وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَأَبْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

(36)

36. Аллоҳга ибодат қилинглр ва Унинг Ўзигагина бўйсунинглр, рубубиятда ҳам, ибодатда ҳам Унга ҳеч кимни шерик қилманглр! Ота-онага яхшилик қилинглр ва уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини адо қилинглр! Шунингдек, қариндош-уруғлар, етимлар, мухтожлар, узоқ ва яқин қўшниларингиз, сафардаги ҳамроҳу муқимликдаги ҳамсоян-гиз, эҳтиёжманд бўлган мусофир ҳамда кўл остингиздаги қул-чўриларнинг ҳам ҳақ-ҳуқуқларини адо этинглр! Албатта, Аллоҳ таоло мутақаббир ва мақтанчоқ бўлган кимсаларни ёқтирмайди.

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا (37)

37. Улар (яъни, Аллоҳ севмайдиган мутакаббир кимсалар) Аллоҳ ўзларига ато этган нарсалардан (мол-дунёларидан) инфоқ-эҳсон қилишдан тийиладиган ва бошқаларни ҳам бахилликка буюрадиган, Аллоҳнинг уларга бериб қўйган неъматларини инкор қиладиган ва Аллоҳнинг фазли-марҳаматини яширадиган кимсалардир. Биз ундай кофирлар учун хорловчи азобни ҳозирлаб қўйганмиз.

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ
يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا (38)

38. Молларини риё ва хўжакўрсин учун сарфлайдиган ҳамда эътиқодда ҳам, амалда ҳам Аллоҳга ва қиёмат кунига иймон келтирмайдиган кимсаларга ҳам Биз бу азобни ҳозирлаб қўйганмиз. Бундай ёмон амаллар шайтон унга чорлайдиган ишлар жумласидандир. Кимнинг дўсти ва ҳамроҳи шайтон бўлса, у нақадар ёмон дўст ва ҳамроҳдир!

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ
عَلِيمًا (39)

39. Агар эътиқодда ҳам, амалда ҳам Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирсалар ва Аллоҳ бериб қўйган мол-давлатларидан савоб умид қилиб, ихлос билан инфоқ-эҳсон қилсалар, уларга нима зарар етар эди?! Аллоҳ таоло уларни ва улар қилаётган барча ишларни яхши билувчи Зотдир. У уларни қилган амалларига яраша ҳисоб-китоб қилгай.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا
عَظِيمًا (40)

40. Албатта, Аллоҳ таоло ҳеч бир кишига қилган амалининг жазо-ю мукофотини бир зарра миқдорича ҳам камайтириб қўймайди. Агар заррача миқдорда яхши иш бўлса, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло уни зиёда қилади, эгасига қўпайтириб беради ва ортиғи билан унга фазлу марҳамат кўрсатади. Ва унга Ўз ҳузуридан жуда катта савобни — жаннатни ато этади.

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا (41)

41. Қиёмат куни Аллоҳ таоло ҳар бир умматнинг пайғамбарини ўша умматнинг қилган амалларига гувоҳ қилиш учун олиб келганида ва сизни — эй Пайғамбар — ўз умматингиз устида уларга Роббингизнинг рисолатини етказганингиз борасида гувоҳ бўлишингиз учун олиб келганида, одамларнинг ҳоли не кечаркин?!

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ
اللَّهَ حَدِيثًا (42)

42. Мана шу ишлар содир бўладиган кунда, Аллоҳ таолога кофир бўлган, пайғамбарга муҳолиф бўлган ва у зотга итоат қилмаган кимсаларни Аллоҳ ер билан яксон қилиб ташлашини ва ўзларининг кейин қайта тирилмайдиган даражада тупроққа айланиб кетишларини орзу қилиб қоладилар. Улар дилларида яширин бўлган ҳеч бир нарсани Аллоҳдан яширишга қодир бўлмайдилар. Чунки, Аллоҳ таоло уларнинг оғизларига муҳр уриб қўйган ва қилган ишларига бадан аъзолари гувоҳлик бериб турган бўлади.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ
وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِن كُنتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ
جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَايِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا (43)

43. Эй Аллоҳ ва Расулини тасдиқ қилувчи, шариатиға амал қилувчи кишилар, сизлар маст ҳолингизда, то айтаётган гапингизни фарқлай биладиган бўлмагунингизча намозга яқинлашманглар ва намозга турманглар! (Бу ҳукм ароқ ҳар қандай ҳолатда ҳам қатъиян ҳаром қилинишидан илгари бўлган эди.) Ва сизлар жунублик (нопоклик) ҳолингизда, то покланмагунингизча намозга ва намоз ўринлари бўлмиш масжидларга яқинлашманглар! Фақат, масжид ичидан ўтиб кетаётган, унинг бир эшигидан кириб, бошқа эшигидан чиқиб кетаётган киши бундан мустаснодир. Агар сизлар сув ишлатишга қодир бўлмайдиган касаллик ҳолида ёки сафар ҳолатида бўлсангиз, ё сизлардан бирингиз ҳожатхонадан чиққан бўлса, ё аёллар билан қовушган бўлсангиз-у, таҳорат (ё ювиниш) учун сув топа олмасангиз, у ҳолда тоза-пок тупроқни қасд қилинглар ва ўшандан юзингиз ва қўлларингизга суртинглар. Албатта, Аллоҳ таоло сизларни кечирувчи ва афв қилувчи Зотдир.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُشْتَرُونَ الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَن
تَضِلُّوا السَّبِيلَ (44)

44. Эй пайғамбар, ўзларига келган Таврот воситасида илмдан улуш берилган яҳудийларнинг ишини кўрмадингизмики, хидоят ўрнига залолатни алиштирмақдалар ва пайғамбар Мухаммад соллалоҳу алайҳи ва салламнинг рост

пайғамбар эканликларига далолат қилувчи ўзларида бор бўлган ҳужжат ва далилларни ташламоқдалар. Эй мўминлар, улар сизларни ҳам худди ўзларидек адашган, гумроҳ бўлишингиз учун тўғри йўлдан оғиб кетишларингизни орзу қилмоқдалар.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللّٰهِ نَصِيْرًا (45)

45 Эй мўминлар, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло у яҳудларнинг сизларга бўлган адоватларини сизлардан кўра яхшироқ билувчидир. Аллоҳ таоло сизлар учун ишларингизни бошқарадиган валий-дўст бўлишга ва душманларингиз устидан ёрдам ва нусрат берадиган ёрдамчи бўлишга Ўзи кифоя қилувчи Зотдир.

مِنَ الدّٰىنِ هَادُوا يُحَرِّقُوْنَ الكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُوْنَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ
عَيْرٍ مُّسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدّٰىنِ وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا
وَاسْمَعْ وَاَنْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاَقْوَمَ وَلٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا
يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا (46)

46. Яҳудлардан бир гуруҳи борки, Аллоҳга нисбатан бўҳтон қилиб, Аллоҳнинг каломини ўзгартиришга ва уни асл маъноларидан бошқа томонга буришга одатланиб қолишган. Улар пайғамбар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга хитобан: “Сўзингни эшитдик ва амрингга осий бўлдик, бизни ҳам эшитгин, эшитмай қолгур”, дейишади. Яна улар: “Бизни англагин ва бизга ҳам англагин” маъносидаги “Роъинаа” деган сўзни ўз тилларида аҳмоқлик ва енгилтаклик маъносини ифодаладиган айни шаклдаги сўзга буришади-да, ўша билан Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни дуоибад қилишни иташади. Агар улар “Эшитдик ва осий бўлдик” ўрнига “Эшитдик ва итоат қилдик”

дейишганида, “Эшитмай қолгур” демасдан “Бизни эшитгин” дейишганида, Аллоҳ ҳузурида ўзлари учун яхшироқ ва тўғрироқ сўз бўлар эди. Лекин, Аллоҳ таоло уларни куфрлари ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғамбар эканини инкор қилишлари сабабли лаънатлади ва Ўз раҳматидан қувди. Энди улар ўзларига фойда бермайдиган даражада жуда кам иймон келтиришади.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهَ فَرَدَّهَا عَلَىٰ أَذْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا (47)

47. Эй аҳли китоб, сизларни ёмон қилмишларингиз туфайли ушламасимиздан ва юзларингизни бузиб, тескари қилиб қўймасимиздан ёки шанба эгалари бўлган (шанба куни ов қилишдан қайтарилганда, бу ишдан тийилмаган ва шу сабабли Аллоҳнинг ғазабига дучор бўлиб, раҳматидан қувилган) яхудларни лаънатлаганимиз каби маймун ва тўнғизларга айлантириб қўйиш билан лаънатламасимиздан туриб, сизларда бор бўлган китобларни тасдиқлагувчи ҳолатда келган Биз нозил қилган Қуръонга иймон келтиринглар ва унга амал қилинглар! Албатта, Аллоҳнинг амр-фармони доимо, ҳар қандай ҳолатда ҳам ижро этилувчи ва амалга ошувчидир.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا (48)

48. Аллоҳ таоло махлуқотлардан бирортасини Унга шерик қилган кимсани ёки катта куфр турларидан қай бир тури билан бўлмасин, Унга кофир бўлган кимсани кечирмайди. Ва ширкдан қуйида бўлган ҳар қандай гуноҳни Ўзи

истаган бандасидан кечиради. Ким Аллоҳга бошқа бировни шерик қилса, у жуда ҳам катта гуноҳни тўкиб чиқарибди.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

(49)

49. Эй Пайғамбар, ўзларини ва қилаётган ишларини мақтайдиган ва ўзларини поклик ва ҳар қандай ёмонликдан узоклик билан сифатлайдиган кишиларни билмадингизми?! Йўқ, улар айтгандек эмас! Балки, ёлғиз Аллоҳ таолонинг Ўзигина бандаларининг қилаётган ишлари ҳақиқатини билгани учун бандаларидан Ўзи истаган кишиларни мақтайди. Уларнинг амалларидан бирор нарса бир фатил (яъни, хурмо данаги ёриғи ичида бўлган ингичка тола) миқдорича ҳам камайтирилмайди.

انظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا (50)

50. Эй пайғамбар, сиз уларнинг ишларига ажабланиб боқингки, қандай қилиб Аллоҳга ёлғон тўқимокдалар, ваҳоланки, У ўзига нолойиқ бўлган ҳар қандай камчиликдан пок Зотдир! Уларнинг бундай тўқималари эътиқодларининг бузуклигини очиб берувчи катта гуноҳ бўлишга кифоядир.